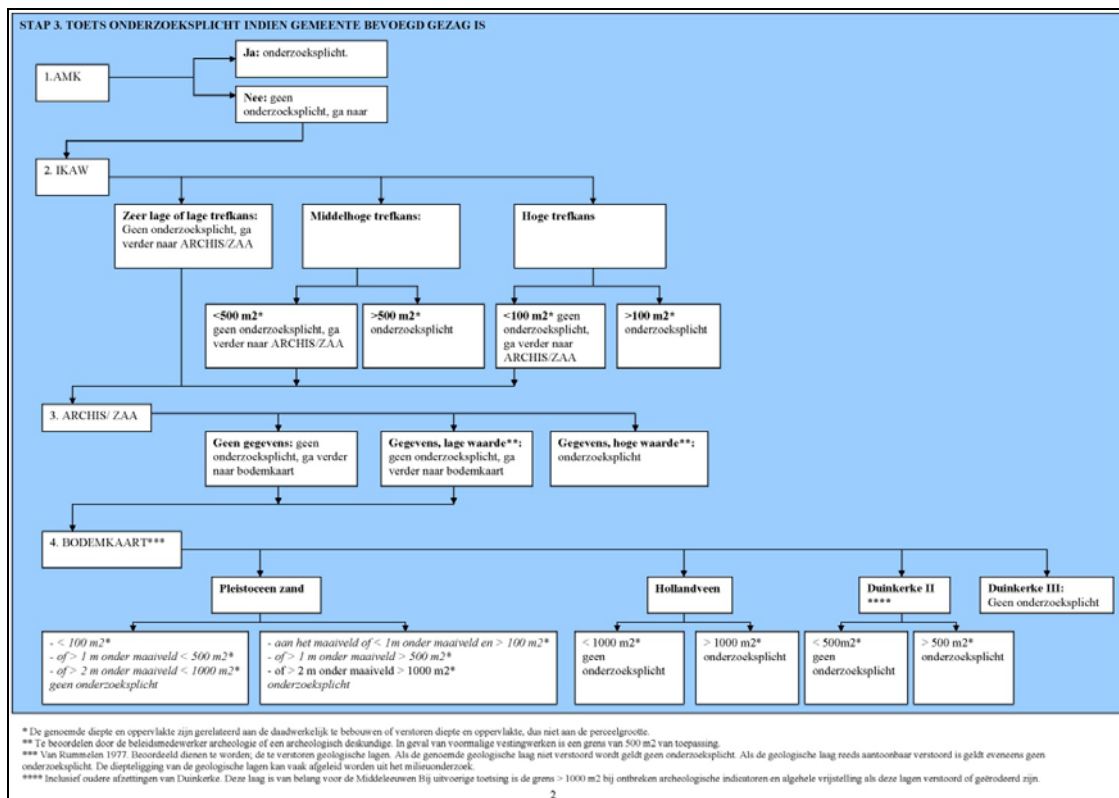

Gemeentelijk beleid

Algemeen

Op 27 januari 2011 is door de gemeenteraad van Terneuzen het interim beleid archeologie vastgesteld. De insteek van dit beleid is het regelen van archeologie in ruimtelijke plannen. In lijn met de intentie van de wetgever wordt een algemene vrijstelling voor archeologie verleend tot 100 m² en een diepte van 0,5 m voor de zogenaamde kruimelgevallen. Aan de hand van de archeologische verwachtingswaarde wordt per deelgebied een grens gesteld waarboven archeologisch onderzoek verplicht is en waaronder vrijstelling wordt verleend. Een en ander is uitgewerkt in een stroomschema.

Figuur 4.1 Stroomschema archeologie gemeente Terneuzen

Geologie.

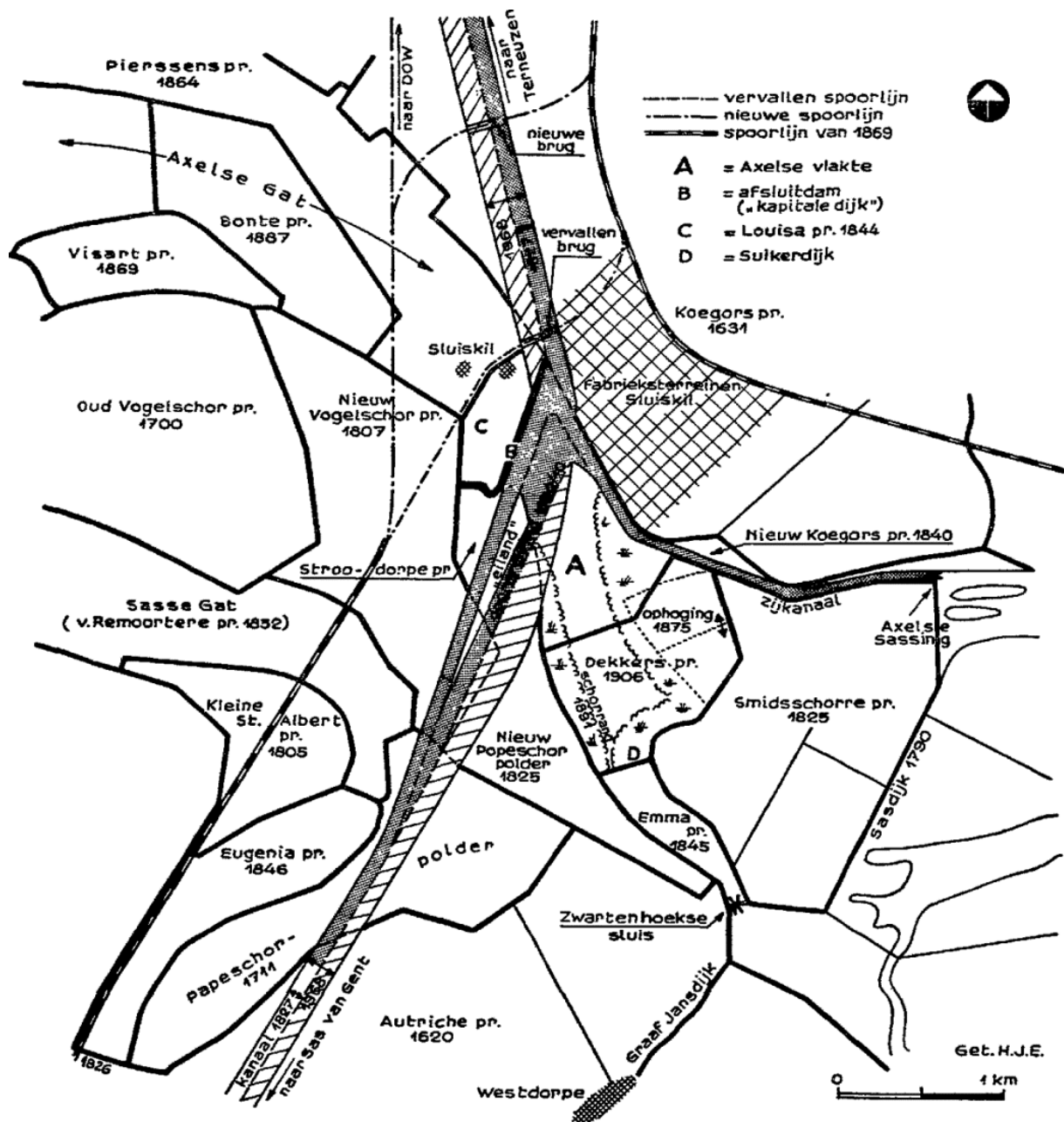
Het grondgebied van de gemeente Terneuzen bevindt zich op de overgang van de zuidelijke dekzandregio en de zuidwestelijke zeekleiregio. In de dekzandregio komen aan het oppervlak fijnzandige eolische sedimenten voor van laat-pleistocene ouderdom. Deze worden gerekend tot de Formatie van Twente. Binnen de Formatie van Twente worden verschillende fasen onderscheiden. De meest recente afzettingen worden gevormd door dekzanden. De dekzanden zijn onder extreem koude en droge omstandigheden tijdens de laatste ijstijd, het Weichselien (110.000-10.000 jaar geleden), door de wind afgezet. Dit gebeurde veelal in de vorm van langgerekte, noordoost zuidwest georiënteerde zandruggen. Jonge dekzanden komen in het zuidelijk deel van de gemeente plaatselijk aan of dicht bij het oppervlak voor. Deze leemarme fijne zanden zijn tijdens het laatste Weichselien bovenop de lemigere oude dekzanden afgezet (11.000-10.000 jaar geleden). De afzettingen van de Formatie van Twente bedekken in de gemeente alle oudere formaties en zijn minimaal 10 meter dik.

In grote delen van de gemeente duikt het pleistocene zand weg onder mariene afzettingen en veenpakketten daterend uit het Holoceen (vanaf 10.000 jaar geleden). Deze worden gerekend tot de Westland Formatie. De vorming van het zogenaamde Hollandveen begon vanaf het einde van het Altanticum (5.000 jaar geleden) en werd omstreeks 700 na Chr. beëindigd. Mariene zanden en kleien die op het Hollandveen zijn afgezet worden gerekend

tot het laagpakket van Walcheren (waartoe ook de zogenaamde Duinkerke afzettingen gerekend). De relatief hoge en beschermde ligging van het zuidelijke deel van de gemeente op een pleistocene dekzandrug maakte dat dit gebied lange tijd gevrijwaard is gebleven van overstromingen

Vandaag bevinden zich in het plangebied overal zavel en klei aan het oppervlak. De zavel en klei zijn door de zee in de loop van de 13^e tot 16^e eeuw afgezet, tijdens het ontstaan en de latere ontwikkeling van de geul de Braakman. Aan het noordelijk en zuidelijk eind van het plangebied komen getijafzettingen voor. Deze zijn ongeveer 1 meter dik.

Aan het zuidelijk deel van het plangebied bevindt het pleistocene dekzand zich plaatselijk op geringere diepte; tot 40 cm –mv.

Kaart met de kanaal- en polderwerken rond Sluiskil en de Axelse Vlake vanaf 1827.
(Bron: Wilderom 1973)

Het plangebied wordt doormidden gesneden door een brede en diepe geul ter hoogte van de Dekkerspolder en Nieuw-Papeschorpolder (van het Zijkanaal c tot de Voskaai, bezuiden de Ameliaweg). Deze geul heeft zich in de loop van de 13^e eeuw tot bijna 20 meter diep in het dekzand ingesneden (code Do.3b). Kleinere geulsystemen hebben, zowel aan het zuidelijk als het noordelijk eind van het plangebied, ook plaatselijk oudere afzettingen opgeruimd. In delen van het noordelijk en zuidelijk eind van het gebied is een dun veendek bewaard gebleven tussen het dekzand en de getijafzettingen (code Fo.3b, maximaal 50 cm aan het zuidelijk eind en 100cm aan het noordelijk eind). Elders ontbreekt het veen. Het is niet duidelijk hoe intact het nog aanwezige veen bewaard is. Hoewel het veen vrijwel volledig uit het huidige landschap is verdwenen, moeten grote delen van het grondgebied van de huidige gemeente Terneuzen, vanaf het eind van het midden-Neolithicum (ca. 5.000 jaar geleden) tot de vroege Middeleeuwen, overdekt geweest zijn door een dik veenkussen. In de loop van de late Middeleeuwen is het veen in oostelijk Zeeuws-Vlaanderen op grote schaal afgegraven ten behoeve van zout- en turfwinning.

Archeologie.

Om inzicht te krijgen in de archeologische verwachtingswaarde van een gebied of locatie dient aan vijf criteria te worden getoetst, deze criteria zijn terug te vinden in stroomschema figuur 4.1:

1. De Archeologische Monumentenkaart (AMK). Deze kaart geeft de wettelijk beschermde archeologische monumenten weer, waarvoor het Rijk bevoegd gezag is. In de gemeente zijn dat restanten van kastelen in Axel en Zaamslag (Torenberg). Daarnaast bevat de kaart de door de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE) gewaardeerde gebieden met een (hoge) archeologische waarde. Dit betreft vele oude dorps- en stadskernen zoals Axel, de oude kernen van Terneuzen en Zaamslag.
2. De Indicatieve Kaart Archeologische Waarden (IKAW). Deze kaart geeft de trefkans weer op het aantreffen van archeologische vindplaatsen binnen de bovenste 1.20 meter van de bodem. Deze kaart is gebaseerd op de Geomorfologische en Geologische kaart van Nederland. Bij een hoge trefkans wordt aangesloten bij de wettelijke vrijstelling van 100 m². Voor een middelhoge trefkans kan een ruimere norm gelden. Deze wordt vastgelegd op 500 m².
3. Archis (Archeologisch Informatie Systeem). Dit is de landelijke database waarin alle (recent uitgevoerde) archeologische onderzoeken en vondsten worden opgeslagen. Deze database geeft een indicatie van de vondsten die gedaan zijn. Veel of belangrijke vondsten kunnen een hogere archeologische verwachtingswaarde geven aan een gebied.
4. Zeeuws Archeologisch Archief (ZAA). In dit archief berusten de verslagen van alle in het verleden in Zeeland uitgevoerde archeologische onderzoeken, gegevens over losse vondsten en dergelijke. Dit archief geeft een indicatie van de vondsten die in het verleden gedaan zijn. Veel of belangrijke vondsten kunnen een hogere archeologische verwachtingswaarde geven aan een gebied. In de praktijk wordt de toets op Archis en ZAA gecombineerd, of in het kader van het bureauonderzoek uitgevoerd.
5. De bodemopbouw. Aan de hand van de Geologische kaart van Nederland kan nagegaan worden welke geologische, voor de archeologie relevante, bodemlagen aanwezig zijn.
 - o Pleistoceen dekzand: vanaf de Steentijd
 - o Hollandveen: vanaf de IJzertijd en Romeinse tijd
 - o Duinkerke II, inclusief 'oudere afzettingen van Duinkerke': vanaf de middeleeuwen
 - o Duinkerke IIIa/b: vanaf de Nieuwe Tijd

Om inzicht te krijgen in de archeologische verwachtingswaarde van het gebied is het gebied aan de vijf voornoemde criteria getoetst:

1. De archeologische Monumentenkaart (AMK)

Het plangebied maakt geen deel uit van een terrein met een vastgestelde archeologische waarde op de Archeologische Monumentenkaart Zeeland.

In de nabijheid van het plangebied bevindt zich een terrein met hoge archeologische waarden (archeologisch monumentnummer 13555). Het betreft het verdedigingswerk en inundatiesluis Zwartenhoek uit de nieuwe tijd.

2. IKAW.

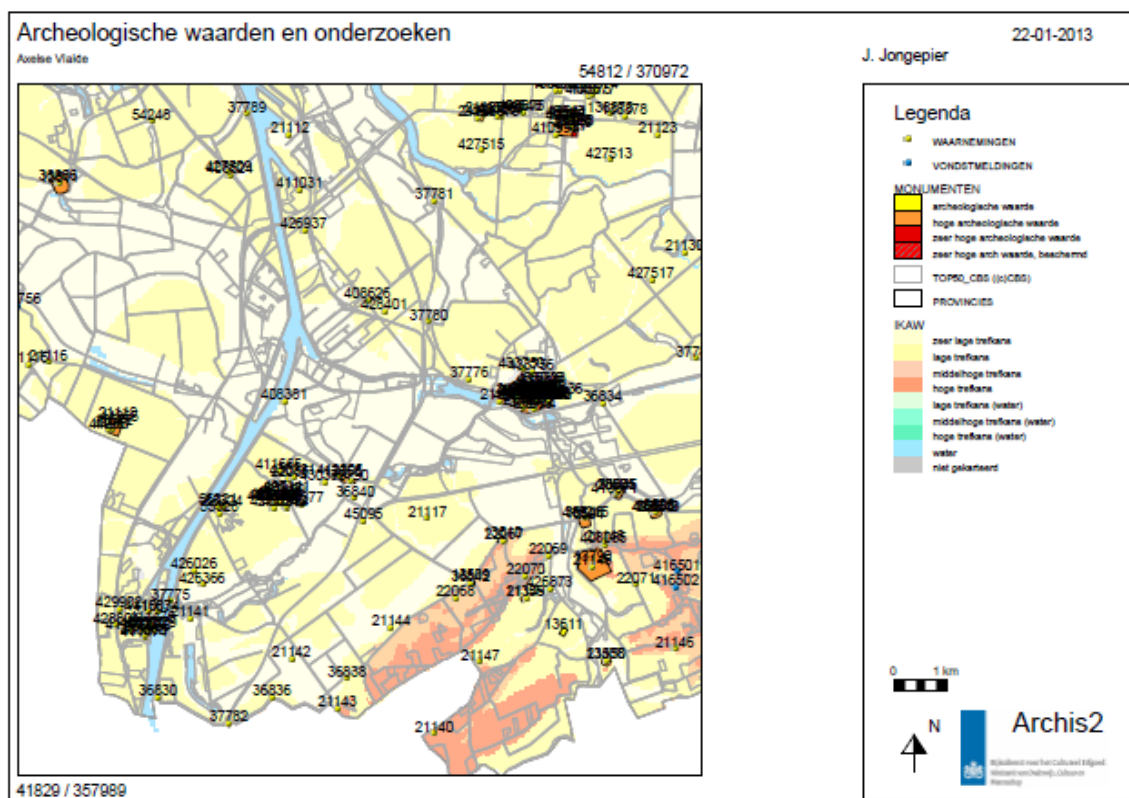
Het plangebied staat aangeduid op de Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden als gebied met een lage en zeer lage archeologische waarde. Het grootste deel heeft een zeer lage archeologische verwachting. Een deel van het noordelijk en het zuidelijk deel van het gebied heeft een lage archeologische verwachting. De IKAW is gebaseerd op de geologische ondergrond en met name geldt voor de perioden Mesolithicum tot en met de vroege Middeleeuwen.

3. Vondstmeldingen/Archis (Archeologisch Informatie Systeem).

In Archis zijn een aantal waarnemingen in en direct bij het plangebied weergegeven (zie figuur ...):

- Nr. 408381 betreft het verdronken dorpje Peerboom (eind 15de eeuw overstroomd);
- Nr. 411665 betreft de vondst van een aantal vuursteenafslagen uit de steentijd (oppervlaktevondsten); daaronder juist buiten het plangebied bevindt zich een hele cluster met waarnemingen die betrekking hebben op het verdronken laat-middeleeuwse dorp Westdorpe (de cijfers en gele bolletjes staan door elkaar);

Verder bevinden zich nabij het plangebied twee waarnemingen. Deze betreffen de batterij Zwartenhoek (Archeologisch Monumentnummer 13555). Daaronder ligt nr. 36840: resten van de schans Eversdam.

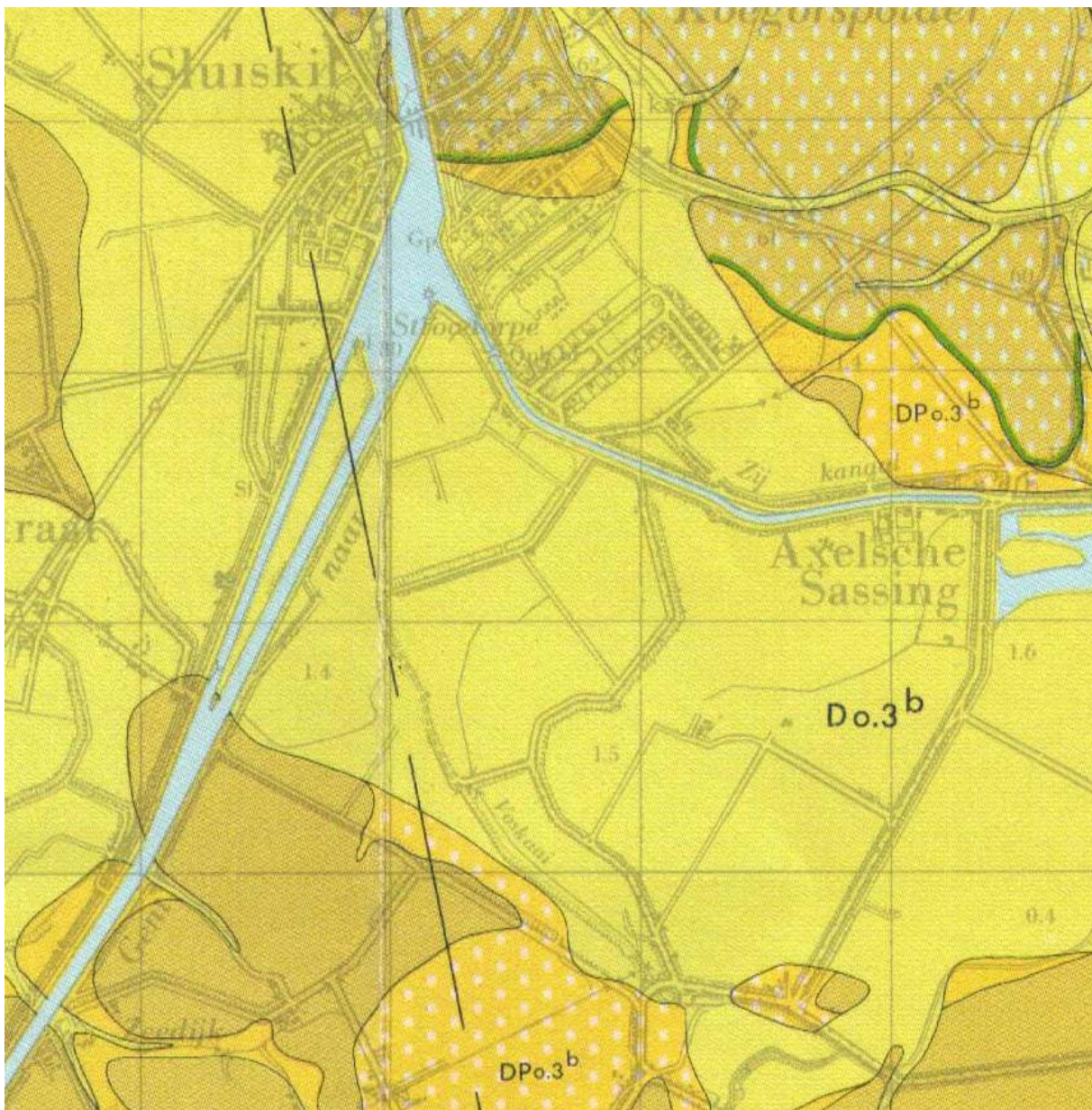

4. Zeeuws Archeologisch Archief (ZAA)

In het Zeeuws Archeologisch Archief is geen aanvullende archeologische informatie genoemd met betrekking tot het plangebied.

5. De bodemopbouw.

Uit de geologische kaart van Van Rummelen blijkt dat het plangebied zich in het noordelijk deel en zuidelijk deels bevindt in een gebied met afzettingen van Duinkerke IIIb op niet geërodeerd Pleistoceen (DPo.3b, zie figuur 4.3), eveneens noordelijk en zuidelijk deels in een gebied met afzettingen van Duinkerke IIIb op Hollandveen op Pleistoceen (Fo.3b=lichtbruin, zie figuur 4.3) en voor het grootste deel in een gebied met kreekafzettingen van Duinkerke IIIb (Do.3b, zie figuur 4.3). Dit gedeelte van het plangebied betreft jongere afzettingen gevormd in de periode na de inpoldering, die de oudere lagen in de bodem deels hebben geërodeerd. De noordoostpunt, die zich in lichtbruin met witte stippen bevindt, ligt in een zone waar de Duinkerke IIIb afzetting nog eerst op oudere afzettingen van Duinkerke ligt en vervolgens op Hollandveen op Pleistoceen.

Uitkomsten archeologische toets.

Volgens de archeologische toets uit het interim-beleid archeologie van de gemeente Terneuzen blijkt dat:

- Ten aanzien van de in ARCHIS weergegeven waarnemingen:
Nr. 408381: Betreft het verdronken dorpje Peerboom (eind 15de eeuw overstroomd). Na raadpleging van diverse oude kaarten van Zeeuws Vlaanderen moet aangenomen worden dat de betreffende waarneming niet het verdronken dorpje Peerboom betreft. Op deze kaarten wordt Peerboom namelijk noordelijker aangegeven, buiten het plangebied.
Voor zover de waarneming correct mocht zijn, dient daarvan opgemerkt te worden dat deze door terreinverhogingen enkele meters onder het huidige maaiveld is gelegen.

Nr. 411665: Betreft de vondst van een aantal vuursteenafslagen uit de steentijd (oppervlaktevondsten). Deze waarneming is gelegen waar afzettingen van Duinkerke IIIb op Hollandveen op Pleistoceen van toepassing is (Fo.3b). Hiervoor geldt een onderzoeksplicht indien verstoringen groter dan 100 m² plaatsvinden en dieper dan 0,50 meter* beneden maaiveld;
- waar afzettingen van Duinkerke IIIb op niet geërodeerd Pleistoceen van toepassing is (DPo.3b) een onderzoeksplicht geldt indien verstoringen groter dan 100 m² plaatsvinden en dieper dan 0,50 meter* beneden maaiveld;
- waar afzettingen van Duinkerke IIIb op Hollandveen op Pleistoceen van toepassing is (Fo.3b) een onderzoeksplicht geldt indien verstoringen groter dan 500 m² plaatsvinden en dieper dan 1,0 meter* beneden maaiveld;
- waar kreekafzettingen van Duinkerke-IIIb van toepassing is (Do.3b) geldt geen onderzoeksplicht. Hier zijn afzettingen van Duinkerke III tot op grote diepte gelegen en vallen buiten het beleid van de gemeente. Aangezien het gaat om kreekafzettingen is de kans groot dat mogelijke resten zijn verdwenen.

Voor de gebieden (DPo.3b) en (Fo.3b) van het plangebied is een regeling gericht op bescherming van de archeologische waarden nodig. De functie 'Waarde – Archeologie' wordt daar toegekend. Bij een verstoring in één van deze gebieden is afhankelijk van de omvang en de diepte archeologisch onderzoek nodig voordat een Omgevingsvergunning verleend kan worden voor bouwen of werkzaamheden.

() Het Pleistoceen bevindt zich tussen 0,4 en 1,2m beneden maaiveld. Genoemde diepte is gebaseerd op de tegenwoordige gebruikelijke diepte van de bewerking van landbouwgronden waarbij periodiek de landbouwpercelen tot op deze diepte bewerkt worden. Ook in de bebouwde omgeving is het bodemarchief vaak reeds tot deze diepte verstoord.*